

It Fryske Gea

Meerjarenbeleidsplan

2023 t/m 2027

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Koers	7
3.	Bescherming, behoud en ontwikkeling van natuur	9
4.	Bescherming, behoud en ontwikkeling van landschap	11
5.	Bescherming, behoud en ontwikkeling van erfgoed	13
6.	Daadkrachtige organisatie zijn	15
7.	Inspelen op wat er in de omgeving gebeurt	17
8.	Delen van natuur, landschap en erfgoed met de mensen	21

1. Inleiding

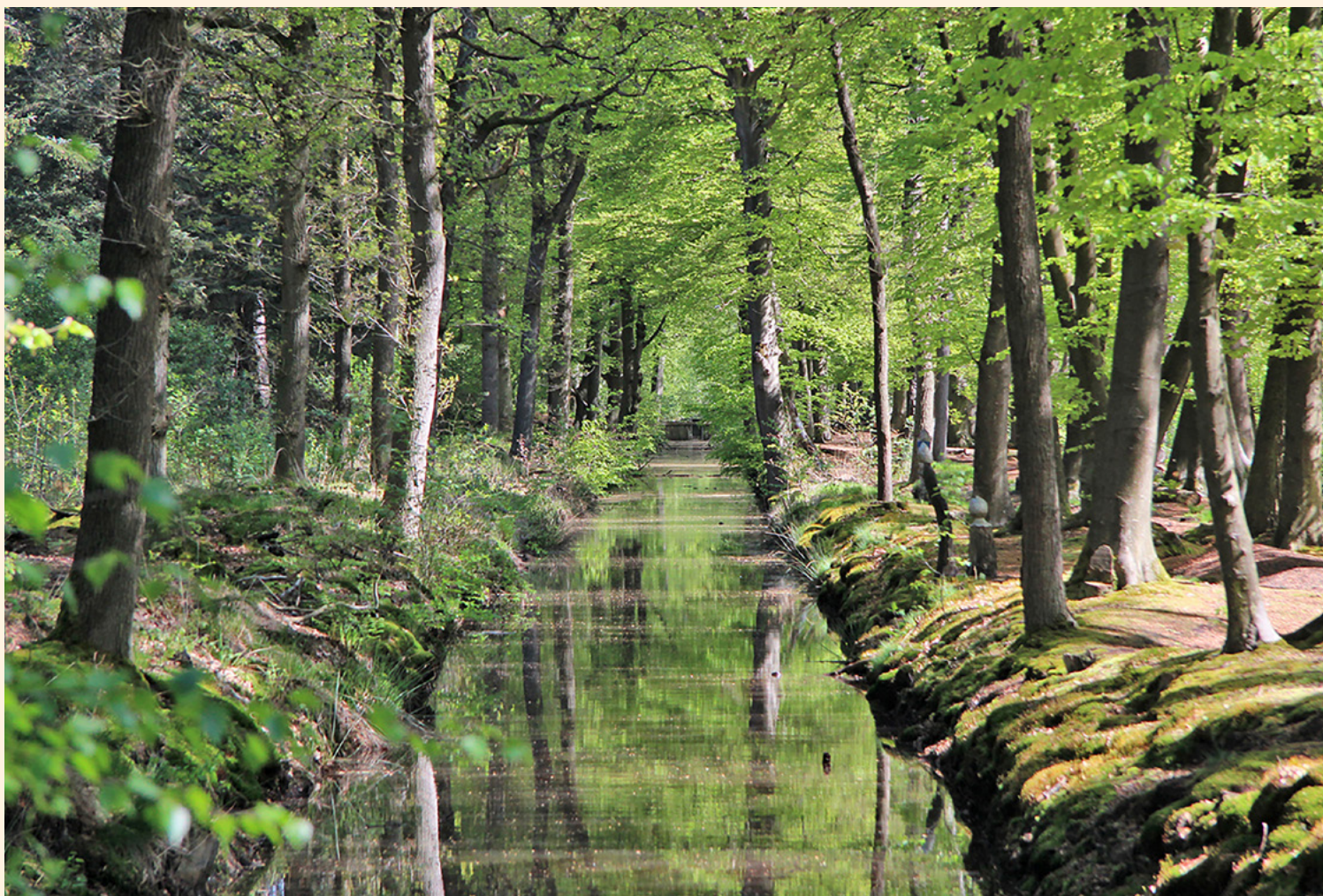
It Fryske Gea zet zich met hart (plompeblêdsje) en ziel in voor natuur, landschap en erfgoed in Fryslân. It Fryske Gea is een sterke vereniging, die midden in de Friese samenleving staat. Dit blijkt onder meer uit de ruim 30.000 leden. De natuur in Fryslân is prachtig en het is belangrijker dan ooit om haar goed te beschermen. Er zijn namelijk veel ontwikkelingen die effect hebben op de Friese natuur, landschap en erfgoed. Het liefst zetten we ons overal en altijd in voor onze doelen, maar

dit is niet haalbaar. We zijn sterker en effectiever als we gerichte keuzes maken.

We zoeken naar de beste manier om onze doelen te blijven nastreven in een veranderende wereld. Onze verenigingsstructuur is hierbij zeer waardevol: we willen in de toekomst nog meer gebruik maken van alle kennis en kunde die onze leden in huis hebben. We gaan grotendeels verder op de ingeslagen wegen. Wel sturen we hier en daar bij. De

toekomst is lastig te voorspellen; dit vraagt van ons dat we flexibel zijn als organisatie. Alles wat we als organisatie anders willen doen, heeft effect op inzet van mensen en middelen.

Dit is het Meerjarenbeleidsplan (MJB) van It Fryske Gea voor de periode 2023 - 2027. Hierin staat waar It Fryske Gea voor staat als organisatie en welke koers we de komende vijf jaar gaan varen. Dit plan is een kompas voor alle werkzaamheden

van It Fryske Gea. Het MJBП is op hoofdlijnen en gaat in op het WAT en het WAAROM. Het MJBП wordt jaarlijks doorvertaald in een sturingsbrief, daarin komt de HOE-vraag aan bod.

Missie en visie

Het MJBП geeft invulling aan de missie en visie van It Fryske Gea (bron: Meerjarenbeleidsplan It Fryske Gea 2018-2022):

Missie › It Fryske Gea is dé natuurorganisatie van Fryslân. Wij staan voor de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de natuur en het cultuurlandschap in de provincie door deze waar mogelijk te beschermen en te versterken. Als vereniging zijn we gefundeerd op draagvlak van de bevolking.

Visie › It Fryske Gea werkt aan een optimale kwaliteit van de leefomgeving van mensen, dieren en planten in Fryslân. Daartoe streven we naar zoveel mogelijk natuurterrein in eigendom en beheer, met een robuuste natuur met veel samenhang en een hoge biodiversiteit. Wij geven gestalte aan de bescherming en ontwikkeling van landschap en cultuurhistorische waarden. Wij werken aan een hoge tevredenheid en betrokkenheid bij onze leden, publiek en professionele gebruikers van onze terreinen.

Een veranderende wereld: zorgen en kansen

Om maar met de deur in huis te vallen: we maken ons zorgen om

de veranderingen die we in en buiten natuurgebieden waarnemen, én om alles wat er nog op de natuur afkomt. De biodiversiteit staat behoorlijk onder druk. Ook de waterkwaliteit is niet op orde. We verwachten dat de klimaatverandering grote effecten zal hebben op de kwaliteit van natuur en landschap. De transitie naar een natuurinclusieve landbouw is een kans voor de natuur; het is zorgelijk dat deze transitie moeizaam verloopt. Daarnaast komen er vanuit verschillende richtingen ruimteclaims, die ertoe kunnen leiden dat natuur en landschap verloren gaan. Voorbeelden hiervan zijn de energietransitie, woningbouw, uitbreiding van bedrijventerreinen en nieuwe infrastructuur zoals de Lelylijn.

Vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied wordt ingespeeld op al deze ontwikkelingen. Dit biedt veel kansen voor natuur en landschap. De aanpak van de stikstofproblematiek, hoe ingewikkeld ook voor alle betrokkenen, biedt kansen voor onze natuur. Er komen veel middelen vrij, er ontstaan nieuwe samenwerkingen en nieuwe perspectieven.

Door alles wat er speelt wordt de discussie in de maatschappij over natuur steeds luider. De natuur staat steeds vaker tegenover de landbouw, in plaats van naast elkaar. Dit geldt ook voor recreatie. Het is daarom meer dan ooit belangrijk om de stem van de natuur te laten horen. Om mensen en partijen de kracht en meerwaarde van de

natuur te laten zien en samen te zoeken naar kansen. Want kansen zien we: de nieuwe geldstromen en samenwerkingen kunnen we aanwenden om de uitdagingen aan te pakken en de natuur er zo goed mogelijk uit te laten komen.

Proces

Dit Meerjarenbeleidsplan hebben we samen gemaakt. Het bestuur, de werkorganisatie en de adviescommissies hebben in

gesprekken aangegeven wat ze belangrijk vinden, welke zorgen ze hebben en waar ze voor willen gaan. Dit heeft geleid tot een breed beeld van wie we zijn als organisatie en welke koers we willen varen. Ook is een enquête gehouden waarbij 55 respondenten uit diezelfde geledingen keuzes hebben gemaakt. De uitkomsten van de enquête sluiten goed aan bij de opbrengst van de gesprekken. Deze lijn is getoetst bij een

willekeurig gekozen groep leden en bij partnerorganisaties. Daarmee is een plan ontstaan met draagvlak en bekendheid binnen It Fryske Gea. Het bestuur en de Raad van Toezicht stellen het plan vast.

We werken het Meerjarenbeleidsplan uit in jaarlijkse plannen (sturingsbrieven), waarin de doelen en ambities verder staan uitgewerkt en acties worden ingepland over de vijf jaren waarover dit plan gaat.

***Dit Meerjaren-
beleidsplan
hebben
we samen
gemaakt***

2. Koers

Van missie en visie naar hoofddoelen

It Fryske Gea heeft veel werk te verzetten in de komende jaren om in de veranderende wereld onze missie en visie te blijven naleven. Dit brengt ons bij zes hoofddoelen die samen de volle breedte van het werk van It Fryske Gea omvatten.

De eerste drie hoofddoelen zijn de bestaansreden van It Fryske Gea:

- Bescherming, behoud en ontwikkeling van natuur
- Bescherming, behoud en ontwikkeling van landschap
- Bescherming, behoud en ontwikkeling van erfgoed

De volgende drie doelen komen voort uit de eerste drie: ze zijn

essentieel om de eerste drie doelen mogelijk te maken.

- Een daadkrachtige organisatie zijn
- Inspelen op wat er in de omgeving gebeurt
- Delen van natuur, landschap en erfgoed met de mensen

Van doelen naar strategische speerpunten

Onze natuurlijke neiging is om overal in mee te denken en alles goed te willen doen. Want alles is belangrijk, maar dit is niet haalbaar: mensen en middelen zijn beperkt. Dit is een grote uitdaging voor onze organisatie. Daarom stellen we in dit Meerjarenbeleidsplan prioriteiten voor de komende vijf jaar.

Deze prioriteiten zijn verwoord in onderstaande strategische speerpunten, één speerpunt per doel. De gekozen speerpunten zijn sturend voor de invulling van ons dagelijkse werk en krijgen de komende vijf jaar prioriteit. Op de volgende pagina zijn deze speerpunten weergegeven.

De toekomst: It Fryske Gea over vijf jaar

Het werken aan onze zes doelen en specifiek aan de strategische speerpunten per doel draagt bij aan het uitvoeren van onze missie en visie. Over vijf jaar is de kwaliteit van de natuur in en om de terreinen van It Fryske Gea toegenomen. Voor elk gebied is een analyse gemaakt welke maatregelen in de omgeving nodig zijn om de (inter)nationale doelen te halen en hoe herstel van natuur

en landschap ook kan bijdragen aan andere maatschappelijke doelen. Met deze inbreng heeft It Fryske Gea een actieve en herkenbare rol gespeeld in gebiedsprocessen op het gebied van klimaat, water en biodiversiteit (het Nationaal Programma Landelijk Gebied). Het Natuurnetwerk is af: de ontbrekende stukken in de leefgebieden die It Fryske Gea beheert zijn verworven

of door eigenaren zelf omgezet in natuur (hierbij is It Fryske Gea er mede van afhankelijk dat de overheid het Natuurpact uitvoert). It Fryske Gea heeft naast natuur en groen erfgoed ook een eigen rol in eigendom en beheer van rood erfgoed verworven in het netwerk van erfgoedorganisaties in Fryslân en heeft een gezonde exploitatie van dit erfgoed gerealiseerd. It Fryske Gea

blijft een goede werkgever, onder andere door te investeren in scholing en persoonlijke ontwikkeling binnen de organisatie en lange termijn inzetbaarheid van personeel. Het verenigingskarakter van It Fryske Gea wordt versterkt door meer op maat te communiceren, afhankelijk van de behoefte van leden en door de mogelijkheden van betrokkenheid uit te breiden.

Doel	Strategisch speerpunt	Toelichting
Bescherming, behoud en ontwikkeling van natuur	Robuuste en veerkrachtige natuur in Fryslân: gezonde bodem, genoeg en schoon water, compleet voedselweb, natuurlijke processen aan het werk	De natuur staat op 1, daar zijn we het met elkaar over eens. Het bestaansrecht van It Fryske Gea zit in de natuurbescherming.
Bescherming, behoud en ontwikkeling van landschap	Behouden van Friese landschapstypen en landschapselementen	We beschermen het Friese landschap. Hierbij heeft behoud van wat er is de eerste prioriteit. Daarnaast bepleiten we een Friese landschapsstrategie gericht op toename van kwaliteit. Enerzijds door verhoging van de landschappelijke kwaliteit verplicht te stellen bij grote ruimtelijke ontwikkelingen en anderzijds door een programma om te investeren in de iconen van het Friese landschap.
Bescherming, behoud en ontwikkeling van erfgoed	Kwaliteitsslag maken in beheer van groen en rood erfgoed	We hechten belang aan het verbreden van onze rol op het gebied van erfgoed. We willen het beheer van erfgoed dat we al in bezit hebben optimaliseren tbv kwaliteit en beleving. Tevens willen we groeien naar een grotere, meer zichtbare rol van It Fryske Gea in behoud en bescherming van rood erfgoed in het landschap.
Een daadkrachtige organisatie zijn	Financieel sterk zijn als organisatie. Beleidsmatig en bestuurlijk sterk opereren, om de belangen van natuur en landschap goed te dienen	Financieel sterk zijn betekent het veiligstellen van onze inkomsten, nu en in de toekomst. Om onze doelen goed uit te kunnen voeren, zijn mensen en middelen nodig.
Inspelen op wat er in de omgeving gebeurt	Effectief inspelen op ontwikkelingen van buitenaf die effect hebben op onze doelen	Er zijn zorgen over de effecten van klimaatverandering. We zien kansen in versnellen van de transitie naar natuurinclusieve landbouw. Door de ontwikkelingen scherp te volgen en bewuste keuzes te maken over de inzet van mensen en middelen, spelen we hier zo goed mogelijk op in. We doen dit in samenwerking met collega-organisaties.
Delen van natuur, landschap en erfgoed met de mensen	Draagvlak in de samenleving behouden, vergroten en vernieuwen	Draagvlak meten we af uit onze goede reputatie en het grote aantal leden. Hier zijn we trots op als organisatie en dit hebben we nodig om onze doelen te kunnen bereiken. Het delen van natuur, landschap en erfgoed speelt hierin een belangrijke rol. We zetten in op een binding van de samenleving aan It Fryske Gea die past bij deze tijd.

3. Bescherming, behoud en ontwikkeling van natuur

We zetten maximaal in op een robuuste en veerkrachtige natuur in Fryslân: een gezonde bodem, genoeg en schoon water, een compleet voedselweb, de natuurlijke processen aan het werk. Dit strategische speerpunt is onze belangrijkste prioriteit. We geven hierbij voorrang aan de natuur in onze eigen gebieden. In de basis werken we vanuit eigendom en verwerving. Daarnaast voelen we ons ook hoeder van de natuur in heel Fryslân. Samenwerking wordt steeds belangrijker in het bereiken van onze natuurdoelen.

Dagelijks beheer

We zorgen in de eerste plaats voor

de natuur door het dagelijks beheer van de terreinen die we in eigendom hebben. Dit dagelijks beheer gebeurt op een gewogen en goede manier volgens de bestaande beheercyclus. Deze manier van werken continueren we. We betrekken daarbij ook de omgeving, waar dit mogelijk is. We blijven monitoren of natuurdoe- len worden behaald. Dit monitoren wordt belangrijker, omdat we de effecten van de klimaatverandering goed willen volgen. Mogelijk leiden klimaateffecten tot aanpassingen in ons beheer. De druk van negatieve effecten uit de omgeving, zoals neerslag van stikstof, bestrijdingsmidde- len en verdroging en de noodzaak om bronpopulaties te koesteren,

vragen op een aantal plaatsen om een intensivering van ons beheer.

In het beheer vinden we de sa- menwerking met onze pachters en agrarische collectieven belangrijk. We versterken deze samenwerking en herijken ons pachtbeleid, om de gewenste transitie naar natuurin- clusieve landbouw te stimuleren. In hoofdstuk 7 beschrijven we hoe we deze samenwerking vorm geven.

Verwerving

We willen invloed hebben op zoveel mogelijk natuurterrein binnen de provincie: in eigendom, dan wel in ei- gen beheer. Dit doen we door grond te blijven verwerven: uitbreiding van

ons bezit met gemiddeld 100 hectare per jaar. Deze doelstelling van 100 hectare per jaar is gebaseerd op de hoeveelheid oppervlakte die nog tot 2027 aangekocht moet worden om het natuurnetwerk af te maken. We werken met een aankoopstrategieplan waarin de prioriteiten zijn aangegeven.

Ook spannen we ons in om afspraken over tijdelijk beheer voort te zetten. De prioriteit ligt bij gronden binnen Natuur Netwerk Nederland (NNN), maar we houden onze ogen ook open voor gronden daarbuiten die zelf een landschappelijke of natuurlijke parel vormen, of van belang zijn voor

herstel van natuurlijke processen, zoals grondwaterstromen. De provincie is een belangrijke partner in de grondaankoop; met hen en met maatschappelijke partners blijven we volop samenwerken, onder andere in het programma Natuur mei de Mienskip.

Biodiversiteit

We zetten in op meetbare vergroting van de biodiversiteit. Dit streven we na door natuurlijke processen de ruimte te bieden waar het kan en in beheer bij te sturen waar dat nodig is om instandhoudingsdoelen (Natura-2000) of een goede kwaliteit van natuurdoeltypen (provinciaal) te behalen.

Wat gaan we doen?

Continueren en lokaal intensiveren van dagelijks beheer en monitoring van eigendom, volgens de beheerevaluatiecyclus.

Meer samenwerken met agrarische collectieven en pachters.

Herijken pachtbeleid.

Verwerving van gronden: uitbreiding bezit met gemiddeld 100 hectare per jaar (binnen NNN en ten behoeve van systeemherstel of behoud van enkele parels daarbuiten).

Verhogen doelbereik biodiversiteit: Versterken natuurlijke processen en behalen instandhoudingsdoelen (Natura-2000) en natuurdoeltypen (provinciaal).

***Samenwerking
wordt steeds
belangrijker***

4. Bescherming, behoud en ontwikkeling van landschap

Natuur en landschap zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. We zijn het gezicht en hoeder van de natuur én van het landschap. We gaan voor een herkenbaar en een gevarieerd landschap. Behoud van landschapstypen blijft hierbij onze eerste prioriteit. In onze landschapsstrategie staat een drieslag centraal: behouden, ontwikkelen, investeren.

Kiezen voor landschap binnen NNN en parels daarbuiten

We gaan voor een herkenbaar en een gevarieerd landschap. Bij onze inzet geven we prioriteit aan het landschap binnen het Natuur Netwerk Nederland én aan landschapsparels daarbuiten. We maken daarin bewuste keuzes. We zetten niet overal op in, maar maken keuzes op basis van onderstaande vragen:

- Is het karakteristiek voor Fryslân?
- Staat het onder druk?
- Is het zeldzaam?
- Is het gaaf (onbeschadigd/compleet)?
- Heeft het ensemblewaarde?

Bij onze inzet zien we twee sporen: onze eigen gebieden en de overige gebieden.

- Eigen gebieden: Behouden doen we in eerste instantie door het continueren van het dagelijkse beheer volgens de beheercyclus, zoals ook beschreven onder 'natuur'. We gaan scherpere keuzes maken: welke

landschapstypen en -elementen geven we prioriteit en waar?

Bij de landschappen waar we prioriteit aan geven, kiezen we er mogelijk voor om extra inzet te plegen boven op het reguliere beheer. Hiermee voorkomen dat we landschapstypen verloren gaan.

- Overige gebieden: we zetten in op belangenbehartiging (zie tweede paragraaf hieronder). We wijzen de parels aan en houden deze in de gaten. Als een landschapspareel echt onder druk staat, dan overwegen we verwerving.

Behouden, ontwikkelen, investeren

It Fryske Gea kiest voor een beschermingsstrategie voor landschap die verder gaat dan behoud, en uitgaat van een drieslag: behouden, ontwikkelen, investeren.

- Behouden: behoud van bestaande waarden is een herkenbaar pleidooi, dat allereerst vraagt om een goed beschermingsregime en gemotiveerde eigenaren.
- Ontwikkelen: behalve behoud van bestaande landschappelijke waarden is onze ambitie dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelin-

Wat gaan we doen?

Continueren dagelijks beheer eigendom, volgens beheercyclus.

In onze eigen gebieden: keuzes maken met betrekking tot prioriteiten: welke landschapstypen en -elementen en waar?

In de gebieden met prioriteit plegen we mogelijk extra inzet.

In overige gebieden: we bevorderen een denkwijze die stimulerend werkt voor landschapskwaliteit. We gaan daarbij uit van de trits: behouden, ontwikkelen, investeren. We gaan samen met onze partners identificeren welke iconen in het landschap een investering nodig hebben om optimaal tot hun recht te komen.

gen tot een verbetering van de landschappelijke kwaliteit leiden. Hulpmiddelen die hiervoor met Landschapsbeheer Friesland ontwikkeld zijn, zoals Mei It Ferline Foarút, worden ingezet om per situatie aan te geven wat kwaliteitsverbetering inhoudt.

→ Investeren: als derde stap verdient een aantal bijzondere plaatsen in het landschap een investering in kwaliteit en beleefbaarheid, omdat deze een belangrijk deel van de Friese ontstaansgeschiedenis in zich dragen. Vaak gaat het om ensembles van natuur, land-

schappelijke elementen en rood erfgoed. Een voorbeeld is de recente impuls in het terpen-centrum Hegebeintum en de bouw van een nieuwe symbolische Terp fan de Takomst in het originele kwelderlandschap aan de overkant van de dijk. Het is niet aan It Fryske Gea alleen om te bepalen welke iconen een investering verdienen, maar we doen dat in samenwerking. De ambitie hierbij is om actief het landschap te beschermen waar dit nodig is en om het Friese landschap te kunnen begrijpen door er te zijn en rond te kijken.

***De ambitie is
het Friese
landschap te
begrijpen door
er te zijn en
rond te kijken***

5. Bescherming, behoud en ontwikkeling van erfgoed

Sinds de oprichting van It Fryske Gea staat ‘het behoud van cultuurhistorische monumenten’ benoemd als doel in de statuten. In de afgelopen jaren is er meer aandacht gekomen voor erfgoed, zowel groen (natuur) als rood (gebouwen). We benaderen erfgoed integraal: natuur en gebouwen vormen samen een onlosmakelijk geheel. We willen de kwaliteit van dit erfgoed in stand houden en waar mogelijk versterken. Dit begint met een kwaliteitsslag in het beheer van ons eigen erfgoed. We profileren ons als hoeder van het Friese landschap én erfgoed.

Kwaliteitsslag beheer erfgoed

Dit betekent in de eerste plaats dat we een verdere kwaliteitsslag maken

in het beheer van ons eigen erfgoed (groen en rood). We brengen nog beter in beeld welke erfgoedelementen meegenomen dienen te worden in de beheerevaluatiecyclus. Dit begint met het in kaart brengen van deze elementen, om vervolgens aan te geven hoe deze in kwaliteit en beleving tot hun recht kunnen komen. Dit doen we al met behulp van landschapsbiografieën; hier gaan we mee verder en we vertalen dit door naar beheer.

Rood en groen erfgoed in samenhang

Specifiek het rood erfgoed krijgt steeds meer aandacht binnen onze organisatie en we zien kansen voor It Fryske Gea om hierin een grotere rol te gaan spelen. Zeker omdat we

verwachten dat er in de komende jaren veel rood erfgoed beschikbaar komt, dat mogelijk in voortbestaan bedreigd wordt. Voor It Fryske Gea ligt de belangrijkste meerwaarde in het rood erfgoed dat onderdeel uitmaakt van een landschappelijk ensemble, waarin ook groen erfgoed beschermd wordt. We willen groeien naar een grotere, meer zichtbare rol van It Fryske Gea in behoud en bescherming van rood erfgoed in het landschap, omdat we ervan overtuigd zijn dat de samenhang tussen groen en rood in belangrijke mate bepalend is voor de kwaliteit en leesbaarheid van het landschap.

Groeiproces

We willen onze rol op het gebied van rood erfgoed vergroten en we

zien dit als een groeiproces. Waarbij we beginnen bij het versterken van beheer en exploitatie van onze huidige gebouwde objecten en de plaatsen waar we reeds als eigenaar/beheerder aanwezig zijn. We kiezen voor organische groei, zodat de werkorganisatie mee kan groeien. Vanuit de integrale gedachte kijken we naar kansen om rood erfgoed aan te kopen. Voorwaarden hierbij zijn:

- het gaat om objecten (groen en/of gebouwen) die een duidelijke relatie hebben met het (cultuur) landschap.
- inzet rondom rood erfgoed mag niet ten koste gaan van onze inzet voor natuur en landschap. Een sluitende business case is uiteraard voorwaarde om een verwerving of project rond rood erfgoed te beginnen.

Om deze rol goed te kunnen vervullen zal It Fryske Gea het beheer en de exploitatie van gebouwen verder professionaliseren.

Bepalend voor het succes zijn: de samenwerking met de bestaande organisaties die zich bezighouden met rood erfgoed in Fryslân (zoals Stichting Alde Fryske Tsjerken, Stichting De Fryske Mûne, Stichting Staten en Stinzen en landelijke organisaties zoals Stichting Hendrick de Keyser), een gezonde exploitatie, en opbouw van zowel professionaliteit als betrokkenheid van leden en vrijwilligers. Hierdoor kan een vliegwieleffect ontstaan.

We streven op termijn naar het verwerven van de POM-status (Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud).

Wat gaan we doen?

Kwaliteitsslag maken in beheer eigen erfgoed.

It Fryske Gea profileren als hoeder van het Friese landschap én erfgoed.

Groeien naar een grotere, meer zichtbare rol van It Fryske Gea in behoud en bescherming van rood erfgoed in het landschap.

Verwerven van objecten (groen en/of gebouwen) die een duidelijke relatie hebben met het (cultuur)landschap, vanuit een sluitende business case.

Een verdere professionalisering binnen It Fryske Gea van beheer en exploitatie van gebouwen.

6. Daadkrachtige organisatie zijn

We willen een daadkrachtige organisatie zijn en blijven om onze doelen zo goed mogelijk te dienen. Daadkrachtig en sterk in vele opzichten: voldoende draagvlak, voldoende mensen, voldoende middelen. We staan midden in de Friese samenleving en hebben veel draagvlak, daar zijn we trots op. We zijn een vereniging met meer dan 30.000 leden. We vinden het verenigingskarakter van grote meerwaarde. We zijn zichtbaar en worden vaak gevraagd voor een reactie op zaken die spelen. We zijn in staat om beleidsmatig en bestuurlijk sterk te opereren, maar we zijn vooral ook een betrouwbare club van doeners. We staan ergens voor en dat wordt gewaardeerd.

We willen een daadkrachtige organisatie zijn en blijven om onze doelen zo goed mogelijk te dienen. Daadkrachtig en sterk in vele opzichten: voldoende draagvlak, voldoende

mensen, voldoende middelen. We staan midden in de Friese samenleving en hebben veel draagvlak, daar zijn we trots op. We zijn een vereniging met meer dan 30.000 leden. We vinden het verenigingskarakter van grote meerwaarde. We zijn zichtbaar en worden vaak gevraagd voor een reactie op zaken die spelen. We zijn in staat om beleidsmatig en bestuurlijk sterk te opereren, maar we zijn vooral ook een betrouwbare club van doeners. We staan ergens voor en dat wordt gewaardeerd.

Verenigingskarakter

We vinden het essentieel om het bestaande draagvlak in de samenleving te behouden. Ons verenigingskarakter speelt hierin een belangrijke rol: we hebben een groot aantal leden en staan mede hierdoor midden in de samenleving. Dit houden we vast door een laagdrempelige, toegankelijke organisatie te blijven en helder uit te dragen waar we voor staan. Dit past ook bij de urgentie die we zien

om natuur, landschap en erfgoed te beschermen. Hierin zijn we ook kwetsbaar: er zijn veel spanningen rondom natuur en een duidelijke profilering kan ook zorgen voor tegenstanders.

We willen het verenigingskarakter meer tot bloei laten komen. Lid zijn van It Fryske Gea is je betrokken voelen bij natuur, landschap en erfgoed in Fryslân. We hebben goed contact met onze leden en hier blijven we ons voor inzetten. Samen staan we sterk: als vereniging kunnen we nog meer onze leden inzetten. Zie verder hoofdstuk 8 voor de betrokkenheid van leden.

Goed werkgeverschap en effectieve inzet van mensen

Natuur- en landschapsbescherming is mensenwerk. Om onze doelen te bereiken hebben we voldoende menskracht nodig en een effectieve inzet van gemotiveerde medewerkers. Daarom stellen we een strategisch personeelsplan op, gekoppeld aan onze doelen en prioriteiten. In dit plan wordt uitwerking gegeven aan de personele consequenties van de ambities in dit Meerjarenbeleidsplan. In het strategisch personeelsplan wordt onder meer aandacht besteed aan onderwerpen die we vatten onder de ambitie van "goed werkgeverschap": scholing, loopbaanontwikkeling bij It Fryske Gea, lange-termijninzetbaarheid bij senior medewerkers. Hierin houden we ook tegen het licht wat we zelf doen en wat we uitbesteden. Het uitbesteden

van werkzaamheden aan derden heeft als voordeel dat capaciteit uitsluitend wordt ingezet wanneer het nodig is, en met de specifieke kennis en vaardigheden die nodig zijn. Zelf werkzaamheden uitvoeren heeft als voordeel dat voldoende kennis en ervaring in huis is, dat werknemers verantwoordelijkheid nemen voor een gebied of object als geheel en dat lange termijn relaties opgebouwd en onderhouden kunnen worden.

We zorgen dat projectmatig werken binnen de organisatie verder gestroomlijnd wordt door het recent gestarte Project Portfolio Management verder in te voeren en te begeleiden. Hiermee zetten we onze mensen effectief in.

Financieel sterk

We vinden het belangrijk om financieel sterk te zijn en te blijven. Een groot deel van de inkomsten van It Fryske Gea, zowel structureel als projectmatig, is afkomstig van de overheid. Dat brengt afhankelijkheid met zich mee en kwetsbaarheid, mochten in latere periode minder overheidsmiddelen voor natuur beschikbaar zijn. We zetten allereerst in op het veilig blijven stellen van de

middelen voor beheer in de SNL-regeling. Ook bekijken we waar we binnen de eigen bedrijfsvoering inkomsten kunnen verhogen en kosten kunnen verlagen. Daarnaast consolideren of vergroten we de bijdragen van fondsen, bedrijfssponsors en schenkingen.

We gaan kansen voor nieuwe geldstromen analyseren en hierop inspelen. Voorbeelden hiervan zijn: veranderingen in het Europese subsidiestelsel, extra middelen vanuit het Rijk via het programma Natuur en het Nationaal Programma Landelijk Gebied en middelen vanuit de provincie voor biodiversiteit en veenweideproblematiek. We zien een nieuwe vorm van geldstromen opkomen, deze staat los van de overheid: er zijn steeds meer impactbeleggers. Dit zijn partijen en individuen die met hun beleggingen iets willen betekenen voor de wereld. Ook hier ligt een kans voor It Fryske Gea.

Onze 'footprint'

Het past bij onze doelen om onze 'footprint' als organisatie zo klein mogelijk te maken. We gaan klimaatbeleid opstellen om dit te bereiken.

Wat gaan we doen?

Laagdrempelige organisatie met goede sfeer en veel goodwill behouden.

Duidelijke profilering It Fryske Gea: helder uitdragen waar we voor staan.

Strategisch personeelsplan maken, gekoppeld aan doelen en prioriteiten, inclusief: wat doen we zelf en wat besteden we uit.

Strategisch vrijwilligersplan maken.

**Projectmatig werken verder professionaliseren.
Veiligstellen inkomsten SNL regeling.**

Kansen nieuwe geldstromen analyseren en daar effectief op inspelen.

Verhogen inkomsten uit eigen bedrijfsvoering en verlagen kosten.

Consolideren dan wel vergroten bijdragen: fondsen, bedrijfssponsors en schenkingen.

***We staan midden in de Friese samenleving
en hebben veel draagvlak, daar zijn we trots op***

7. Inspelen op wat er in de omgeving gebeurt

Er gebeurt veel in onze omgeving. We spelen zo effectief mogelijk in op de vele ontwikkelingen van buitenaf. We werken zo goed mogelijk samen met de partijen om ons heen. Samenwerken zijn we als organisatie gewend en we zien dat we hier nog meer uit kunnen halen dan we al doen. We nemen een actieve rol aan in de gebiedsprocessen die op ons af komen.

Gebiedsprocessen

We houden kansen en bedreigingen in beeld, door middel van een periodieke omgevingsanalyse. Deze koppelen we aan de reeds periodiek

uitgevoerde risicoanalyse. We maken een bewuste afweging over wanneer we meedenken, meebeslissen, meebetalen en wanneer niet. De komende jaren krijgen gebiedsprocessen steeds meer een centrale rol. Hierin worden natuurdoelen gecombineerd met andere doelen of wordt meer eenvoudig ruimtegebruik nagestreefd. Dit gebiedsgericht werken betekent vaak: niet meer centraal organiseren, maar in de streek zelf aan de slag. We vinden het essentieel om aanwezig te zijn bij deze gebiedsprocessen. Waar dit nodig is, nemen we een actieve rol in. Ter bescherming van natuur en landschap én om kansen

naar voren te brengen om natuur en landschap te integreren met andere doelen. Als deze gebiedsprocessen bijdragen aan het realiseren van overheidsdoelen, verwachten we voor onze inzet een financiële bijdrage.

It Fryske Gea komt nu al mankracht te kort om alle gebiedsprocessen te bemensen. De verwachting is dat het aantal voor ons relevante gebiedsprocessen verder toe zal nemen, onder meer vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Bewust onze positie bepalen is essentieel om onze beschikbare mensen

en middelen zo effectief mogelijk in te zetten. De basis is: we vinden gebiedsprocessen belangrijk. We willen ieder geval aanwezig zijn:

- Op het moment dat doelen worden gesteld,
- Als het om terrein in eigendom van It Fryske Gea gaat,
- Specifiek: bij uitwerking Nationaal Programma Landelijk Gebied op gebiedsniveau.

Als we bepalen dat we aanwezig moeten zijn, maken we de afweging of er betaald personeel aanwezig moet zijn; deels kunnen we hiervoor ook vrijwilligers inzetten. Dit vraagt wel om voldoende vrijwilligers, met goede begeleiding. Ons op te stellen strategisch vrijwilligersplan biedt hiervoor de kaders.

Belangenbehartiging

We zetten in op een stevige positie als belangenbehartiger: we laten de stem van natuur, landschap en erfgoed horen. Onderdeel hiervan is het investeren in goede ingangen bij organisaties en politiek. Vanuit de rol van eigenaar/beheerder van een groot areaal heeft It Fryske Gea een sterke uitgangspositie als hoeder van het landschap. We leveren daarom vroegtijdig inbreng in beleidsmatige ontwikkelingen die relevant zijn voor onze terreinen. Het gaat dan bijvoorbeeld om beleid op het gebied van natuur, erfgoed, water, klimaat, ruimtelijke ordening en landbouw. Deze belangenbehartiging is gericht op de lange termijn, aangezien It Fryske Gea voor generaties lang als

eigenaar aanwezig is. We hebben daardoor ook een relatie met de omgeving, die generaties lang kan bestaan. We maken hierbij gebruik van enerzijds de praktische beheerdersblik en anderzijds de inhoudelijke kennis van natuur en erfgoed.

Samenwerking natuur- en landschapspartners

Er is een sterk veld van maatschappelijke partners in Fryslân en daarbuiten, met wie intensieve samenwerking tot goede resultaten voor natuur en landschap kan leiden. We zijn daarom een actieve deelnemer aan netwerken van collega-organisaties, zoals provinciaal het Griens Oerlis en Fries Landschapsoverleg, voor de Wadden de Coalitie Wadden Natuurlijk, voor het IJsselmeer de Coalitie het Blauwe Hart en landelijk in onze koepelorganisatie Landschap-penNL. We bouwen voort op projecten en programma's die we met deze partners hebben opgezet, zoals Natuur mei de Mienskip en Natuerlik Fryslân 2050.

Op provinciaal niveau hebben we een intensieve samenwerking met Landschapsbeheer Friesland, waarmee we de missie delen om landschap en natuur te beschermen. Daarbij ligt bij It Fryske Gea de focus op beschermen vanuit eigendom met de focus op het Nationaal Natuurnetwerk en op belangenbehartiging, terwijl bij Landschapsbeheer Friesland de focus ligt buiten het natuurnetwerk en op advisering. Deze samenwerking loopt goed. We hebben op management- en pro-

jectleidersniveau periodiek overleg met elkaar en dit heeft grote meerwaarde. Er is nog winst te behalen in verdere afstemming wie waar aan tafel zit bij gebiedsprocessen: we kunnen elkaar vaker vervangen. Hiermee besparen beide organisaties tijd en geld. Het is belangrijk om per situatie goed af te stemmen hoe we aan tafel zitten.

Samenwerking met agrarische collectieven en pachters in het beheer

In het beheer vinden we de praktische samenwerking met onze pachters en agrarische collectieven belangrijk. Hiermee versterken we onze verbinding met de natuurinclusieve landbouw. Dat leidt tot gezonde natuur voor de landbouw zelf en tot een positievere invloed van landbouwactiviteiten op de natuur. Agrariërs hebben veel kennis van hun grond en zijn vaak bereid om mee te werken aan natuurdoelstellingen. Hiermee kunnen we ook bijdragen aan het versterken van de natuur buiten onze eigen gebieden. We gaan dus meer samenwerken met agrarische collectieven en met pachters. We herijken ons pachtbeleid en zetten dit in om de gewenste transitie naar natuurinclusieve landbouw te stimuleren. We denken mee en bieden waar mogelijk adviezen en instrumenten aan om de stap te zetten naar natuurinclusieve landbouw. Waar mogelijk ondersteunen we agrarisch natuurbeheer en burgerinitiatieven (zoals het initiatief Land van Ons) om meer natuur in het landelijk gebied te realiseren.

*We zetten in op
een stevige positie als
belangenbehartiger: we
laten de stem van natuur,
landschap en erfgoed horen*

Wat gaan we doen?

Kansen en bedreigingen in beeld brengen en houden; periodiek omgevingsanalyse blijven doen.

Bewust positie kiezen in gebiedsprocessen (waar haken we aan en waar niet, vanuit welke rol?).

Integratie natuur met andere doelen, bijvoorbeeld in integrale gebiedsprojecten.

Inzet op stevige positie als belangenbehartiger.

Doelen bereiken in samenwerking met het netwerk van maatschappelijke organisaties.

Meer samenwerken met agrarische collectieven, pachters en burgers die bij willen dragen aan de transitie naar meer natuurinclusieve landbouw.

Herijken pachtbeleid.

Investeren in goede ingangen bij organisaties en politiek.

8. Delen van natuur, landschap en erfgoed met de mensen

It Fryske Gea is als vereniging ontstaan vanwege de liefde die mensen voelen voor de Friese natuur en het Friese landschap. Nog steeds is deze liefde de belangrijkste drijfveer voor mensen om het Friese landschap te willen beschermen. Dit zorgt voor draagvlak voor de vereniging, voor leden en voor vrijwilligers. We willen natuur, landschap en erfgoed delen met de mensen om deze verbondenheid blijvend mogelijk te maken. Dit doen we door waar mogelijk gastvrij te zijn in onze gebieden. Door de betrokkenheid van mensen bij hun natuur in de buurt te stimuleren. En door in te zetten op educatie en beleving.

Stimuleren betrokkenheid leden en inzet vrijwilligers

We willen ons verenigingskarakter versterken en werken actief aan de betrokkenheid van de leden. Dit kwam ook aan de orde in hoofdstuk 6. Betrokkenheid leidt ertoe dat het werk van It Fryske Gea is geworteld in de Friese samenleving, dat mensen zich verbonden voelen met de gebieden en gebouwen van It Fryske Gea en dat de leden zo nodig opkomen voor de bescherming hiervan. Door het belang van natuur, landschap en erfgoed mee uit te dragen in hun omgeving, door vrijwilliger te worden of de bescherming financieel mede mogelijk te maken.

We gaan verkennen hoe we de betrokkenheid op nieuwe manieren kunnen stimuleren. Bijvoorbeeld door duidelijker aan te geven wat leden van de vereniging kunnen verwachten en ook andersom, wat je als lid kunt betekenen voor de vereniging en haar doelen. We luisteren goed naar onze achterban. In onze houding willen we uitstralen dat It Fryske Gea het platform kan zijn om je inzet voor natuur en landschap in de buurt vorm te geven. Daarnaast gaan we inzetten op het werven van nieuwe leden, waarbij we extra aandacht hebben voor gezinnen met jonge kinderen: de jeugd heeft de toekomst. Bij het betrekken van bestaande leden en

werven van nieuwe leden spelen we in op de digitalisering in de samenleving: we proberen mensen via bestaande en nieuwe kanalen te bereiken.

De inzet van vrijwilligers is belangrijk voor It Fryske Gea. We stellen een strategisch vrijwilligersplan op. Dit plan richten we zowel op de inzet en begeleiding van bestaande vrijwilligers als op het werven van nieuwe vrijwilligers. Het personeelsplan en vrijwilligersplan sluiten op elkaar aan.

Recreatief medegebruik

Onze natuurgebieden zijn ons gegeven dankzij liefhebbers van de Friese natuur en het Friese landschap. Als It Fryske Gea passen we hier zo goed mogelijk op. We vinden het belangrijk dat mensen de ruimte krijgen om ervan te genieten en zelf op onderzoek uit te gaan. Dit mag niet ten koste van deze natuur gaan en dat willen de meeste liefhebbers ook niet. We faciliteren recreatief medegebruik van onze natuurgebieden gericht. Hierbij kiezen we ervoor om mensen duidelijk te geleiden. Daarmee kunnen we mooie plekken laten zien én voorkomen dat mensen kwetsbare terreinen betreden. We communiceren duidelijk over wat wel en niet mag (en wanneer wel en niet). We stellen een recreatievisie op met een helder kader voor recreatief medegebruik. We zijn gastvrij en bieden duidelijkheid. We geven mensen de kans om het mysterie van de natuur te ontdekken.

De kracht van lokaal

Er is een toenemende maatschappelijke belangstelling voor de eigen omgeving. Mensen zijn bereid zich hiervoor in te zetten. Hier liggen kansen voor ons als vereniging. We geven dan ook graag ruimte aan betrokkenheid van bewoners bij de natuur, landschap en het erfgoed in hun buurt. Als er een specifiek project of een uitdaging speelt, gaan we met leden die in de buurt wonen in gesprek. We proberen zoveel mogelijk deze 'kracht' in te zetten van mensen die zich met hart (plompeblêdsje) en ziel verbonden voelen met de natuur, landschap en erfgoed in ons beheer.

Educatie

We hebben veel kennis in huis over onze natuur, het landschap en erfgoed. Dit gaan we (nog) meer delen. We blijven volop inzetten op educatie, waarbij we jeugd een belangrijke doelgroep vinden: we willen hen bewust maken van de waarde van de natuur.

In educatieprogramma's wordt de samenwerking met gemeenten en het IVN (Instituut Voor Natuur-educatie) voortgezet. Het IVN en It Fryske Gea vullen elkaar in deze samenwerking aan. It Fryske Gea organiseert vanuit de rol van eigenaar programma's voor scholen en het brede publiek en voert deze programma's uit. IVN is sterk in de ontwikkeling van programma's en educatief materiaal.

Wat gaan we doen?

Onderhouden goed contact met de leden en leden blijven betrekken bij wat we doen.

Inzet op werven nieuwe leden, extra aandacht voor mensen met jonge kinderen.

Recreatievisie opstellen met helder kader voor recreatief medegebruik: gastvrij zijn en duidelijkheid bieden.

De 'kracht van lokaal' inzetten: meer lokaal en regionaal zichtbaar zijn als hier aanleiding voor is en hiermee mensen in beweging krijgen.

Onderzoeken of een rol van It Fryske Gea als ontwikkelaar/beheerder van natuur bij woonkernen meerwaarde heeft.

Inzet op educatie: delen van kennis over natuur, landschap en erfgoed met de samenleving. Met extra aandacht voor jeugd.

We hebben veel kennis in huis over onze natuur, het landschap en erfgoed

